

Akavan työllisyys- ja maahanmuutto- linjaukset

SISÄLLYS

1. Johdanto	3
2. Pitkäjänteinen talouspolitiikka luo hyvinvoinnin edellytykset	5
Teho ja täsmällisyyttä työnhakijan palveluprosessiin	6
Korkeakoulutettujen työvoimapalveluihin uusia muotoja	6
Muutosturva ja työelämän muutostilanteet	8
3. Työkyky ja osaaminen	9
Työkyvyn ylläpito on investointi piteneviin työuriin	9
Osaamistason nosto luo pohjan työllisyyden kasvulle	10
Työvoiman liikkuvuus ja kohtaanto	12
4. Työttömyysturva	14
Tasapainoa työttömän oikeuksiin ja velvollisuuksiin	14
Työttömyysturvaan selkeyttä ja kattavuutta	15
Palauttavalla työttömyysturvamallilla lisää kannustavuutta	15
5. Maahanmuutto	16
Työperäinen maahanmuutto vaatii rohkeita toimia	16
Maahanmuuttajataustaisessa väestössä on suuri työllisyyspotentiali	17
Koulutuksella tehokasta maahanmuuttopolitiikkaa	18

Hyväksytty 5. 11. 2019
Kuvat: Ida Pimenoff, paitsi s. 7 kuva Astrakan Images/Lehtikuva
Grafiikat ja taitto: Liisa Valtonen
ISBN: 978-952-7281-28-4

1. Johdanto

Korkea työllisyysaste edesauttaa julkisen talouden tasapainon saavuttamista. Työllisyydellä on tämän lisäksi yksilöiden ja sitä kautta koko väestön hyvinvointia oleellisesti lisäävä vaikutus. Suomen nykyinen alle 73 prosentin työllisyysaste on matala verrattuna muihin pohjoismaihin. Akavan tavoitteena on, että kuluvan vaalikauden aikana saavutetaan 75 prosentin ylittävä työllisyysaste.

Tässä asiakirjassa esitellään Akavan linjauksia työllisyyden parantamiseksi sekä maahanmuutto- ja kotoutumispoliitiikan kehittämiseksi. Ehdotukset kohdistuvat työvoimapolitiikkaan, työkyvyn ja osaamisen edistämiseen, työvoiman liikkuvuuteen, työvoiman kohtaantoon, työttömyysturvaan ja maahanmuuttoon.

Työllisyysaste on ollut viime vuodet noususuunnassa, mutta kasvun jatkuminen myös tulevaisuudessa edellyttää tavoitteellisia toimenpiteitä. Myös työttömyysaste on kehittynyt viime vuosina suotuisasti, joskin käänne huonompaan suuntaan näyttää olevan tätä kirjoitettaessa käsillä. Onnistuminen työmarkkinoilla on keskimäärin hyvin erilaista eri koulutustasoilla: korkeakoulutettujen työllisyys on korkealla ja työttömyys suhteellisen vähäistä. Kouluttamattomilla työttömyys on varsin yleistä ja työllisyysaste matala.

Fyysisellä ja psyykkisellä työkyvyllä on suuri merkitys työhön pääsemisen ja työssä pysymisen kannalta. Työttömien joukossa on suuri määrä henkilöitä, joiden työllistyminen voi olla suuren työn takana. Toisaalta moni myös työllistyy suhteellisen nopeasti, osa ilman palveluita ja osa tukitoimien kautta.

Maahanmuuttajien työllisyys on ollut jatkuvasti keskimääräistä matalammalla tasolla. Suomeen tulevat maahanmuuttajat ovat heterogeeninen joukko, johon kuuluu sekä korkeakoulutettuja että vain muutamia vuosia kouluja käyneitä henkilöitä, heidän joukossaan myös luku- ja kirjoitustaidottomia.

Loppujen lopuksi työllisyyden ja julkisen talouden kestävyysyden yhteydessä on kyse taloudellisesta huoltosuhteesta, joka puolestaan perustuu väestölliseen huoltosuhteeseen. Työssäkäyvät tuottavat hyvinvoinnin edellytyksiä koko väestölle. Hyvinvointi voi muodostua sitä suuremmaksi, mitä suurempi osa väestöstä on työssäkäyviä.

Akava on erityisen huolissaan vailla toisen asteen koulutusta olevien työllisyydestä. Työllisyysastetavoitteessa ei voida onnistua, mikäli huonoimmin työllistyvien ryhmissä ei saada huomattavaa parannusta aikaan. Turvapaikanhakijoina maahan tulleiden kotoutumisen on oltava nykyistä tehokkaampaa. Työperäi-

sestä maahanmuutosta pitää saada esteet ja hidasteet raivattua. Työllistämistä edistävien palveluiden täytyy kaikilla osa-alueilla onnistua yhä tuloksellisemmin saamaan ihmiset lopulta työhön, työnhakijat löytämään työpaikat. Työvoima on saatava liikkumaan sinne, missä työpaikat ovat. Hyvin suunnitelluilla kokeiluilla selvitetään uusien ajatusten tarjoamia mahdollisuuksia.

Akavan esitykset työllisyyden lisäämiseksi

1. Resursoidaan työvoimapalvelut paremmin ja lisätään niiden tehokkuutta.
2. Poistetaan asuntokaupan varainsiirtovero ja laajennetaan alueellista työn vastaanottovelvollisuutta työttömyysturvasa.
3. Säädetään irtisanoutumismahdollisuus yli 6 kuukautta kestävästä määräaikaisesta työsuhteesta.
4. Laajennetaan työterveyshuollon erityisalaosaaminen kaikkien työikäisten käyttöön.
5. Otetaan käyttöön palauttava työttömyysturvamalli.
6. Käynnistetään työelämälähtöinen kieli- ja kotoutumiskoulutus mahdollisimman pian maahantulon yhteydessä.
7. Myönnetään suomen tai ruotsin kielen kielitaidon perusteella oleskelulupa.
8. Luovutaan saatavuusharkinnasta.

2. Pitkäjänteinen talouspolitiikka luo hyvinvoinnin edellytykset

Julkisilla työvoima- ja yrityspalveluilla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta turvaamalla osaavan työvoiman saatavuutta ja tarjoamalla työtä hakeville mahdollisuuksia saada työtä sekä edistetään uuden yritystoiminnan syntymistä ja kehitetään yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua¹. Resurssit julkisten työvoimapalveluiden järjestämiseen ovat rajalliset, joten niiden käytön tulee olla mahdollisimman tehokasta.

Työvoimapolitiikan järjestämisvastuun kokonaisuuden pitää olla valtiolla, koska sillä on parhaat mahdollisuudet resurssien optimaaliseen kohdentamiseen koko maan tasolla. Tämän lisäksi eri toimijoiden yhteistyötä on edelleen parannettava, jotta yksityisen sektorin palveluntuottajat, ammattiliitot, oppilaitokset, kunnat ja muut toimijat muodostavat hyvin yhdessä toimivan kokonaisuuden. Laaja toimijoiden kirjo mahdollistaa laadukkaiden ja yksilöllisten palveluiden tarjoamisen.

Työvoimapolitiikan toimenpidevalikoimassa on syytä korostaa vaikuttavimpia ja kustannustehokkaita ratkaisuja sekä palveluyhdistelmiä ja pyrkiä niiden sisällölliseen parantamiseen. Näitä ovat olleet esimerkiksi palkkatuki² yksityiselle sektorille, oppisopimuskoulutus sekä ammatillinen työvoimakoulutus. Työllisyysvaikuttavuudeltaan huonompien palveluiden tai tukimuotojen heikkoudet³ pitää selvittää ja pyrkiä kehittämään niitä. Vaihtoehtona on myös oltava niiden käytöstä luopuminen, mikäli kehittäminen ei ole mahdollista tai järkevää.

Myös aktiivisen työvoimapolitiikan resursoinnin on vastattava sille asetettavia tavoitteita. Pelkästään toimintaa tehostamalla ei voida saavuttaa riittäviä tuloksia, mikäli niihin käytettävissä olevat voimavarat eivät ole riittävällä tasolla.

Hyödynnetään kehittämistyössä huolellisesti valmisteltuja kokeiluja. Kokeilun avulla on esimerkiksi selvitettävä erityisen matalan kynnyksen palkkatuen vaikutusta yksinyrittäjän ensimmäisen palkatun työntekijän rekrytoimiseen. Tavoitteena kokeilussa on oltava työnantajayritysten määrän lisääminen.

Akavan tavoitteet

- Korostetaan työvoimapolitiikassa vaikuttavimpia palveluita ja parannetaan niitä edelleen.
- Selvitetään vaikuttavuudeltaan huonompien palveluiden heikkoudet ja kehitetään niistä parempia.

¹ Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, 2 §

² Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/ 2019

³ Edellä mainituissa tutkimuksissa tehottomiksi keinoiksi työllisyyden parantamisessa havaittiin esimerkiksi työharjoittelu sekä työelämävalmennus, jotka eivät sellaisenaan kuulu enää palveluvalikoimaan

Paras mahdollinen aktiivisen työvoimapolitiikan tulos tavoitteita vastaavalla resursoinnilla.

- Resursoidaan työvoimapolitiikka vastaamaan sille asetettuja tavoitteita.
- Parannetaan edelleen eri toimijoiden yhteistyötä.
- Hyödynnetään kehittämistyössä huolellisesti valmisteltuja kokeiluja.

Tehoa ja täsmällisyyttä työnhakijan palveluprosessiin

Työttömän yksilöllinen palvelutarve on arvioitava huolellisesti ja palvelut on kohdennettava sen mukaan. Jokaiselle työttömäksi tulevalle on tehtävä työllistymissuunnitelma, jossa huomioidaan työnhaun tavoitteet, työkyky, työnhakutaidot, osaaminen ja osaamisen kehittämisen tarpeet, motivaatio ja urasuunnitelmat.

Työllistymissuunnitelman toteutumista on myös seurattava määräajoin, mutta yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin tapauksiin, joissa työllistymiselle ei ”papereiden” perusteella näyttäisi olevan esteitä, mutta siitä huolimatta työttömyys on pitkittynyt. Pitkittyneen työttömyyden syyt on aina selvitettävä ja tehtävä tarvittaessa monialaisesti suunnitelma siitä, miten työttömyyden jatkumiseen vaikuttavat syyt poistetaan.

Palveluita tai tukea työllistymiseen on oltava saatavissa jo työttömyyden alkuvaiheessa tai jopa ennen työttömyyden alkua. Tällaisella ennakoivalla toimintatavalla voidaan parhaimmillaan estää työttömäksi joutuminen kahden työn välissä. Muutosturvan kehittäminen tukee ennakoivaa toimintaa.

TE-toimistojen nykyisten palvelulinjojen toimivuutta on arvioitava kriittisesti. Arvioinnissa on esimerkiksi tarkasteltava, kuinka onnistuneesti työnhakijat jaetaan eri palvelulinjoihin ja tapahtuvatko mahdolliset siirtymät linjojen välillä tarkoituksemukaisesti ja työttömän tilanteeseen oikein reagoivalla tavalla.

Akavan tavoitteet

- Jokaiselle työttömälle tehdään huolelliseen ja riittävän monipuoliseen palvelutarpeen arviointiin perustuva työllistymissuunnitelma, jota päivitetään yksilöllisen tarpeen mukaan.
- Työttömyyden pitkittymisen syyt selvitetään aina ja pyritään poistamaan ne.
- Pyritään toimintatapaan, jolla ehkäistään työttömyysjaksojen syntyminen jo ennalta.

Korkeakoulutettujen työvoimapalveluihin uusia muotoja

Luodaan TE-toimistoihin korkeakoulutettujen työllistymistä tukeva korkeakoulutettujen uraneuvonnan verkosto, jonka avulla uudistetaan korkeakoulutettujen työvoimapalvelut uraneuvonnaksi. Palvelua tarjotaan kohdennetusti myös valituille korkeakouluille kampuksilla. Uraneuvonnalla varmistetaan laadukkaat

Työnhakijalle yksilölliset ja oikea-aikaiset palvelut huolellisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella.

valmennuspalvelut korkeakoulutetuille yhteistyössä yritysmaailman ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Uudella toimintamallilla tavoitellaan sekä opiskelijoita ja vastavalmistuneita että työelämässä jo olleita.

Akavan tavoitteet

TE-toimistojen Uraneuvonnan verkostossa vahvistetaan TE-toimistojen palveluja korkeakoulutetuille mm. seuraavilla tavoilla:

- Lisätään uraneuvonnassa tietoisuutta ja ymmärrystä korkeakoulutettujen erilaisista urapoluista ja mahdollisuuksista sekä valinnoista.
- Lisätään osaamisen kehittämisen FEC-koulutusten (Further Educated with Companies) tarjoamista korkeakoulutetuille.
- Lisätään työnhakutaitojen vahvistamiseen tähtäävää koulutusta.
- Tunnistetaan uravalmennuksessa kansainväliset osaajat ja räätälöidään heille kieli- ja verkostoitumiskoulutusta osana uravalmennusta.
- Tarjotaan oppilaitosten tueksi TE-toimiston osaamista uraohjaukseen. Samalla voidaan esitellä tai tarjota tietoa opiskelijoille TE-toimistojen palvelutarjonnasta.

Korkeakoulutettujen työvoimapalveluja uudistamalla tehostetaan työllistymistä.

3 . Työkyky ja osaaminen

Työkyvyn ylläpito on investointi piteneviin työuriin

Työhyvinvointia ja työkykyä voidaan edistää monin tavoin kiinnittämällä huomiota työn organisointiin ja työolosuhteisiin. Työterveyshuollon moniammatillista erityisosaamista voitaisiin käyttää nykyistään tehokkaammin työpajoilla turvallisten ja terveellisten olosuhteiden toteuttamiseen ja kuormituksen ennaltaehkäisyyn. Työ- ja toimintakyvystä on tärkeää pitää huolta myös silloin, kun työsuhdetta ei ole. Työterveyshuollon erikoisalaosaaminen tulee saattaa järjestelmällisesti kaikkien työikäisten käyttöön. Tämä voidaan toteuttaa hankkimalla erityisosaamista myös yksityiseltä sektorilta.

Työkyvyn ja -terveyden yhteydessä on nykyistä voimakkaammin kiinnitettävä huomiota psykososiaaliseen kuormitukseen. Lisääntyneet mielenterveysperusteiset työkyvyttömyyseläkkeet kertovat siitä, että työelämässä ei riittävästi tunnisteta ja ehkäistä henkistä kuormitusta sen eri muodoissa.

Työkyvyn ja työhyvinvoinnin lisäämiseksi käynnistetään kaikkia työikäisiä koskeva työkykyohjelma, johon sitoutetaan laajasti eri toimijoita. Työkyvyttömyyseläkkeitten vähentämiseksi ja työssäjaksamisen lisäämiseksi on tarkasteltava myös sosiaaliturvan uudistamistarpeita.

Erityisesti vammaisten ja osatyökykyisten työllistymistä on tuettava monin keinoin. Käyttöön tulee ottaa ikäluokkakohtaiset osaamis- ja työkykytarkastukset työvoiman ulkopuolella tai syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille.

On luotava uusi etsivän ohjaustyön malli. Kuntien vastuulla olevan toiminnan tavoitteena on asiakaslähtöisen ohjaus- ja urasuunnittelupalvelujen kohdentaminen sekä nuorille että aikuisille. Toiminta voidaan organisoida laajentamalla Ohjaamojen toimintaa yli 30-vuotiaisiin aikuisiin.

Akavan tavoitteet

- Luodaan useamman vuoden mittainen, kaikkia työikäisiä koskeva työkykyohjelma työssäjaksamisen parantamiseksi ja työkyvyttömyyseläkkeitten vähentämiseksi.
- Työterveyshuollon erityisalaosaaminen laajennetaan kaikkien työikäisten käyttöön.
- Tarkastellaan, vastaavatko nykyiset työterveyshuollon ammattilaisten määrittely- ja korvauskäytännöt parhaalla tavalla tarpeeseen vähentää mielenterveysperäisten työkyvyttömyyseläkkeitä ja kognitiivista kuormitusta nykyistä järjestelmällisemmin.
- Tuetaan vammaisten ja osatyökykyisten työllistymistä. Huomioidaan vammaiset yrittäjät esimerkiksi suuntaamalla yksinyrittäjälle tarvittavaa tukea yritystoiminnan mahdollistamiseksi.

Työurien pidentämiseksi toteutetaan järjestelmällisiä toimia työkyvyn ylläpitoon kaikilla työikäisillä.

Muutosturva ja työelämän muutostilanteet

Muutosturvan toimintamallilla tuetaan uudelleentyöllistymistä. Muutosturvakoulutuksen enimmäiskesto on pidennettävä kuukaudesta kahteen kuukauteen. Muutosturvaan oikeuttavan työhistorian kestovaatimus on lyhennettävä viidestä vuodesta kahteen vuoteen. Tämän lisäksi koulutus ulotetaan koskemaan pienempiä yrityksiä kuin nykyisin (30 työntekijää työllistävät yritykset). Irtisanotun uudelleentyöllistymiseksi on tilanteen mukaan oltava käytettävissä rekrytointipalveluita koulutuksen ohessa tai sijaan ja koulutuksissa on vahvistettava työntekijän esittämän relevantin koulutusvaihtoehdon toteutumista. Työllistymisvapaan kestoa pidennetään nykyisestä 5–20 vuorokaudesta.

Perusteettomia määräaikaista työsuhteita käytetään joskus irtisanomissuojan kiertämiseen. Pitkä määräaikainen työsuhde voi olla esteenä uuden työsuhteen saamiselle. Työsopimuslakia pitääkin muuttaa niin, että työntekijälle tulee irtisanoutumismahdollisuus yli 6 kuukautta kestävästä määräaikaisesta työsuhteesta.

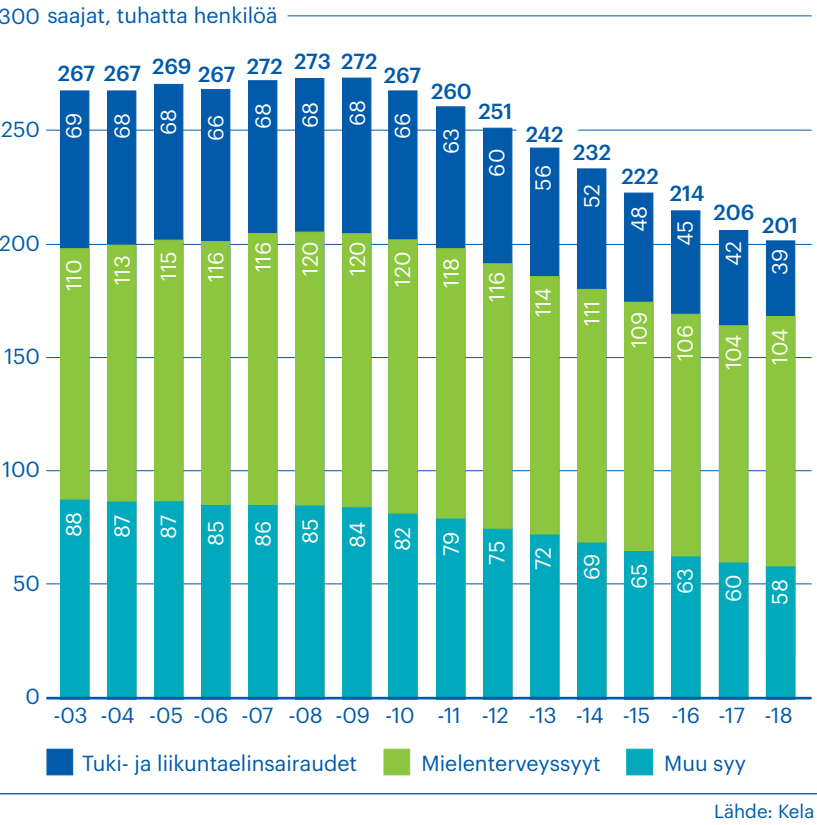
Muutosturvaa uudistamalla nopeutetaan uudelleen työllistymistä.

Akavan tavoitteet

- Työsopimuslain muutosturvaa koskevia säädöksiä uudistetaan.
- Työllistymisvapaan kestoa pidennetään.
- Säädetään työntekijöille irtisanoutumismahdollisuus yli 6 kuukautta kestävästä määräaikaisesta työsuhteesta.

- Sairauspäivärahan tarkistuspisteitä aikaistetaan ja lisätään sekä kehitetään osasairauspäivärahaa. Tarkistuksissa arvioidaan ammatillisen, lääkinnällisen ja sosiaalisen kuntoutuksen sekä osaamisen kehittämisen tarve.
- Selkiytetään kuntoutuksen vastuutahot ja otetaan käyttöön case manager -malli vastaamaan henkilön kuntoutustoimien kokonaisuudesta.
- Pitkien poissaolojen jälkeen sekä irtisanomistilanteissa tarjotaan työhön paluun ja sopeuttamisen tukea.
- Kannustetaan luomaan ja ottamaan käyttöön varhaisen tuen ja välittämisen malleja.
- Tehdään kohdennettuja osaamis- ja työkykytarkastuksia työvoiman ulkopuolella tai syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille.

Kuvio 3.1. Työkyvyttömyyseläkkeen saajat sairauden mukaan 2003–2018

Osaamistason nosto luo pohjan työllisyyden kasvulle

Väestön yleinen osaamistason nousu on pysähtynyt eikä korkea-asteen tutkinon suorittaneiden osuus enää kasva merkittävästi. Monilla nuorilla on vaikeuksia päästä mukaan työhön ja koulutukseen. Työelämän osaamisvaatimukset nousevat jatkuvasti muun muassa teknologisen kehityksen takia.

Työllisenä pysyminen vaatii jatkuvaa työn ohessa tapahtuvaa osaamisen päivittämistä, elinikäistä oppimista ja valmiutta ammatilliseen ja alueelliseen liikkuvuuteen. Työllisyysasteen parantamiseksi kaikenikäisten suomalaisten osaamisen tasoa nostetaan ja työuran aikaisia oppimismahdollisuuksia laajennetaan.

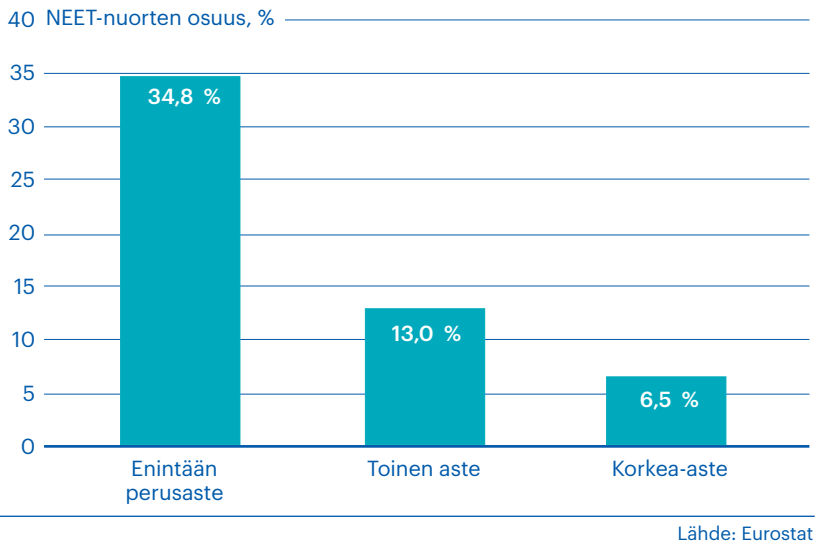
Akavan tavoitteet

- Panostetaan tuki- ja ohjauspalveluihin kaikilla koulutusasteilla, erityisesti oppivelvollisuusiän laajentamisen yhteydessä. Tähän kohdistetaan riittävät resurssit.
- Luodaan vastuuhenkilöjärjestelmä tukemaan nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä.
- Seurataan ja arvioidaan korkeakoulutukseen pääsyn helpottamiseksi tehtyjen toimien tarkoituksenmukaisuutta sekä jatketaan tarvittaessa pääsykoejärjestelmän uudistamista.
- Toteutetaan urakatsaukset työuran keskivaiheille. Niissä analysoidaan osaamista ja tehdään suunnitelma muutosten varalta osaamisen ja työkyvyn näkökulmasta. Urakatsaukset sidotaan työpaikan henkilöstö- ja koulutus-suunnitelmaan.
- Toteutetaan kokeiluja, joilla kartoitetaan jatkuvan oppimisen rahoitusmallien toimivuutta ja niiden käyttäytymisvaikutuksia. Näissä voidaan kokeilla esimerkiksi raha seuraa opiskelijaa -malleja, kuten osaamisseteliä.
- Säädetään työnantajan kustantama työntekijän kouluttautuminen verovaapaaksi henkilöstöeduksi.

Osaamistason parantaminen pidentää työuria.

Kuvio 3.2. Lähes puolet kaikista työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista (ns. NEET-nuoret) ei ole suorittanut toisen asteen koulutusta. Pelkän perusasteen varassa olevia nuoria aikuisia on yli 100 000. Nuorten työllisyysaste on Suomessa selkeästi matalampi kuin nuorilla muissa pohjoismaissa.

Kuvio 3.2. NEET-nuorten osuus koulutusasteittain, 25–29-vuotiaat (2018)

Työvoiman liikkuvuus ja kohtaanto

Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ovat kasvaneet elinkeinorakenteen muut-
tuessa, kilpailukieltojen yleistyessä, asumisen kallistuessa ja alueiden eriytyessä.
Kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseksi on purettava työntekijöiden esteitä työ-
paikan vaihtamiseen, työssäkäyntialueen laajentamiseen, etätöiden tekemiseen
ja muuttamiseen.

Väylästön, kaavoituksen ja liikennratkaisujen kehittämisen avulla voidaan laa-
jentaa työssäkäyntialueita, jotta työntekijöiden matkustamiseen käyttämä aika
saadaan lyhyemmäksi. Raideliikenteen investoinneilla voidaan tukea suurimpien
kaupunkiseutujen saavutettavuutta.

Työelämän monimuotoistuminen mahdollistaa myös paikkariippumattoman
työskentelyn, joka tukee entistä paremman työllistymisen nykyisiä työssäkäynti-
alueita laajemmalla alueella. Etätöiden tekemisen lisäämiseksi tarvitaan inves-
tointeja uuden sukupolven 5G-verkon rakentamiseksi ja voimakkaampaa tukea
työpaikoilla etätyökäytäntöjen käyttöön ottamiseksi.

Työvoiman liikkuvuuden lisääminen parantaa työllisyyttä. Työpaikan vaihtaminen
on tehtävä työntekijöille edulliseksi ja helpoksi. Työntekijöiden kilpailukieltoja on
selvästi vähennettävä nykyisestä. Asuntojen hintojen maltillisempaa kehitty mis-
tä on tuettava vahvistamalla kasvukeskusten asuinrakentamista sekä verotuksen
keinoin muun muassa luopumalla asuntokaupan varainsiirtoverosta. Työssä
matkustaminen lisääntyy työssäkäyntialueiden kasvaessa. Laajempaan työssä
liikkumiseen voidaan kannustaa esimerkiksi muuttamalla työajan laskemisen
käytäntöjä. Erityistä huomiota kiinnitetään työssä matkustavien työntekijöiden
palautumiseen ja lepoaikaan.

Akavan tavoitteet

- Suurten kaupunkiseutujen kasvua tuetaan laajentamalla työssäkäyntialu-
eita ja parantamalla liikenneyhteyksiä. Lisätään erityisesti raideinvestointeja
nopeiden junayhteyksien luomiseksi.
- Lisätään etätyömahdollisuuksia vauhdittamalla 5G-verkon investointeja ja
kannustamalla työnantajia kehittämään etätyömahdollisuuksia.
- Vähennetään selvästi työntekijöiden kilpailukieltojen käyttöä.
- Alueellista liikkuvuutta tuetaan kannustamalla kasvukeskuksia lisäämään
asuntorakentamista, poistamalla asuntokaupan varainsiirtovero ja korotta-
malla työasuntovähennyksen enimmäismäärää.
- Työn tekemiseen käytetty matka-aika luetaan työajaksi ja otetaan käyttöön
työsidonnaisuusaika-käsite työaika-suojelussa.

Työttömästä
työlliseksi ja
työpaikasta
seuraavaan.

4. Työttömyysturva

Tasapainoa työttömän oikeuksiin ja velvollisuuksiin

Työttömyysturvalla turvataan työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille korvaamalla työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä.⁴

Työttömyysturvan vastikkeellisuuden toteutumiseksi työttömältä pitää edellyttää aktiivista työnhakua ja pyrkimistä työllistymiseen joko suoraan tai tukitoimien tai koulutuksen kautta. Lähtökohtaisesti kaikille työttömille työnhakijoille tulee asettaa yksilöllinen tilanne huomioiden määrällinen työnhakuvelvoite. Alueellista työn hakemisen tai vastaanottamisen velvollisuutta voidaan laajentaa työttömyyden pitkittyessä.

Osalle työttömistä voi olla tarkoituksenmukaista pyrkiä työllistymään ensisijaisesti tukitoimien tai koulutuksen avulla, jolloin asetettava työnhakuvelvoite voi olla täysimääräistä pienempi tai sitä ei toimenpiteiden ajaksi aseteta ollenkaan. Samaten jos työttömällä on varma tieto lähiaikoina alkavasta työstä, työnhakuvelvoitetta ei pidä asettaa.

Työttömän oikeuksien ja velvollisuuksien täytyy olla tasapainossa. Riittävän tuen saaminen eli neuvonta, ohjaus ja urasuunnittelu varmistetaan ja niiden saata-
vuus voi olla edellytyksenä edellä mainittujen ehtojen ja velvoitteiden asetta-
miselle. Työnhakuvelvoitteeseen hyväksyttävät työnhakutoimet pitää määritellä
nykyaikaisella tavalla eli velvoite pitää olla täytettävissä monipuolisesti. Työt-
tömän palvelutarvetta ja työnhakuvelvollisuuden kohtuullisuutta tarkastellaan
työttömyyden jatkuessa ja siihen voidaan tarvittaessa tehdä muutoksia.

Työttömyysetuuden maksaminen voidaan keskeyttää varoituksen jälkeen mää-
räajaksi, mikäli työtön ei toteuta työllistymissuunnitelmassa yksilöityä työnhaku-
velvoitetta tai osallistu suunnitelmassa sovittuihin toimenpiteisiin.

Akavan tavoitteet

- Työttömiltä edellytetään aktiivista työnhakua ja pyrkimistä työllistymiseen.
- Työnhakuvelvoite asetetaan yksilöllinen tilanne huomioiden ja sitä tarkiste-
taan työttömyyden jatkuessa.
- Velvoitteiden asettamisen ehtona voidaan edellyttää tuen tai palveluiden
saamista työvoimaviranomaisilta.
- Työnhakuvelvoitteen täyttäminen asetetaan ehdoksi työttömyysetuuden
maksamiselle.

⁴Työttömyysturvalaki, 1 §

Työttömyysturvaan selkeyttä ja kattavuutta

Byrokrania- ja informaatioloukkujen purkamista on jatkettava. Työttömyysturvan
säädöksillä ei pidä tarpeettomasti luoda tilanteita, joissa henkilö joutuu mielti-
mään, onko esimerkiksi lyhytkestoisen tai osa-aikaisen työn vastaanottamisella
mahdollisesti haitallisia tai epäselviä seuraamuksia hänen työttömyysturvaansa.
Työttömyysturvajärjestelmässä on pyrittävä yksinkertaisuuteen ja sitä koskevas-
sa ohjeistuksessa selkeyteen.

On nähtävissä, että tulevaisuuden työelämässä ansiot koostuvat yhä useammin
palkka- ja yrittäjätuloista. Työttömyysturvan kehittämisessä on tehtävä ratkaisu-
ja, jotka mahdollistavat yhdistelmävakuuttamisen eli yrittäjyyden ja palkkatyön
tulojen yhdistämisen työttömyysvakuuttamisessa. Työttömyysturvan yksinker-
taistamiseksi ja esimerkiksi yhdistelmävakuuttamisen toimeenpanon selkeyttä-
miseksi palkansaajan työssäoloehto on tarvittaessa euroistettava.⁵

Akavan tavoitteet

- Työttömyysturvan byrokrania- ja informaatioloukkujen purkamista jatketaan.
- Työttömyysturvajärjestelmää selkeytetään mahdollisuuksien mukaan.
- Yhdistelmävakuuttaminen mahdollistetaan ja tarvittaessa palkansaajan
työssäoloehto euroistetaan.

Palauttavalla työttömyysturvamallilla lisää kannustavuutta

Työttömyysetuudella turvataan työttömyyden aikainen toimeentulo, mutta
samalla se väistämättä aiheuttaa työllistymisen kannustimien pienentymistä.
Työttömyysturvajärjestelmän sääntöjä muuttamalla voidaan pyrkiä pienentä-
mään näitä kannustinongelmia ja samalla lisäämään työvoiman tarjontaa ja ly-
hentämään työttömyysjaksoja.⁶ Suurten vaikutusten saavuttaminen edellyttäisi
todennäköisesti myös suuria etuustason muutoksia, mutta järjestelmää voidaan
myös kehittää niin, että tehdään oikeaan suuntaan vaikuttavia muutoksia.

Työttömyysturvan kannustavuutta voidaan lisätä työttömyysetuuden tason
maltillisella porrastamisella työttömyyden keston mukaan. Porrastamisella
tarkoitetaan sitä, että työttömyysetuuden taso laskee asteittain työttömyyden
jatkuessa. Porrastukseen on liitettävä työttömyysturvan tason nostaminen
työttömyysjakson alussa sekä vähennetyn etuuden osan palauttaminen työ-
listymisen tapahduttua. Tällä tavoin toteutettua mallia kutsumme palauttavan
työttömyysturvan malliksi.

⁵ Euroistamisella tarkoitetaan tässä sitä, että työssäoloehdossa luovutaan työajan tarkastelusta ja
siirrytään viikkotason tarkastelusta lähtökohtaisesti kuukausitason tarkasteluun.

⁶ Esim. Unemployment Insurance in Finland: A Review of Recent Changes and Empirical Evidence
on Behavioral Responses, VATT Research Reports 184/2017

Selkeä
työttömyysturva-
järjestelmä
edistää
yritteliäisyyttä ja
työssäkäyntiä
kaikissa
tilanteissa.

Akavan tavoitteet

Työttömyysturvassa otetaan käyttöön palauttavan työttömyysturvan malli, jonka keskeisiä elementtejä ovat seuraavat:

- Työttömyysetuuden tasoa nostetaan heti työttömyysjakson alussa.
- Työttömyyden jatkuessa etuuden tasoa lasketaan asteittain ja vähennetty osa siirretään sivuun.
- Työllistymisen tapahduttua henkilölle maksetaan sivuun siirretty etuuden osa.

Palauttava työttömyysturva-malli parantaa kannustavuutta säilyttäen työttömyysturvan perustehtävän.

- Kevennetään yritysten rekrytointiprosesseja mahdollistamalla osaavan työvoiman pääsy Suomeen nykyistä nopeammin esimerkiksi myöntämällä erityisasiantuntijoille määräaikaista pikaokeskelulupia Kanadan mallin mukaisesti ennen varsinaisen oleskelulupahakemuksen hyväksyntää.

- Luovutaan saatavuusharkinnasta.

- Resursoidaan työsuojeluviranomaisten toimintaa nykyistä voimakkaammin.

- Luodaan maahanmuuttajille oikeus käyttää työaika suomen tai ruotsin kielen oppimiseen. Kielen opiskeluun osoitetaan kunnan tai valtion tuki.

Maahanmuuttajien lupaprosessit nopeutuvat ja työllisyys lisääntyy.

5. Maahanmuutto

Työperäinen maahanmuutto vaatii rohkeita toimia

Pienenevien ikäluokkien Suomessa on puutetta osaavasta työvoimasta. Kansainvälisten asiantuntijoiden sekä kansainvälisten opiskelijoiden määrää on saatava kasvatettua. Työperäisen maahanmuuton lisääminen antaa mahdollisuuden vastata huoltosuhteen heikkenemisen ongelmiin ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin sekä parantaa työvoiman saatavuutta. Kielikoulutus ja lupaprosessien nopeuttaminen ovat tärkeimmät keinot kotoutumisen nopeuttamiseksi.

Akavan tavoitteet

- Työelämälähtöinen kieli- ja kotoutumiskoulutus käynnistetään mahdollisimman pian maahantulon yhteydessä lupaprosessien käsittelyaikatauluun katsomatta. Oikeus nopeaan kielikoulutukseen taataan koulutustasosta riippumatta myös heille, jotka muuttavat Suomeen työn takia sekä heidän perheenjäsenilleen.
- Myönnetään jokaiselle suomen ja/tai ruotsin kielen kolmen vuoden sisällä oppineelle automaattisesti pysyvä oleskelulupa.
- Kotoutumiskoulutuksen laatu varmistetaan ottamalla se osaksi järjestämislavan alaista valmentavaa koulutusta.
- Yritysten asema kotouttamisessa uudistetaan esimerkiksi myöntämällä yrityksille matalan kynnyksen palkkatukea ensimmäisen maahanmuuttajan työllistämiseksi.

Maahanmuuttajataustaisessa väestössä on suuri työllisyyspotentiaali

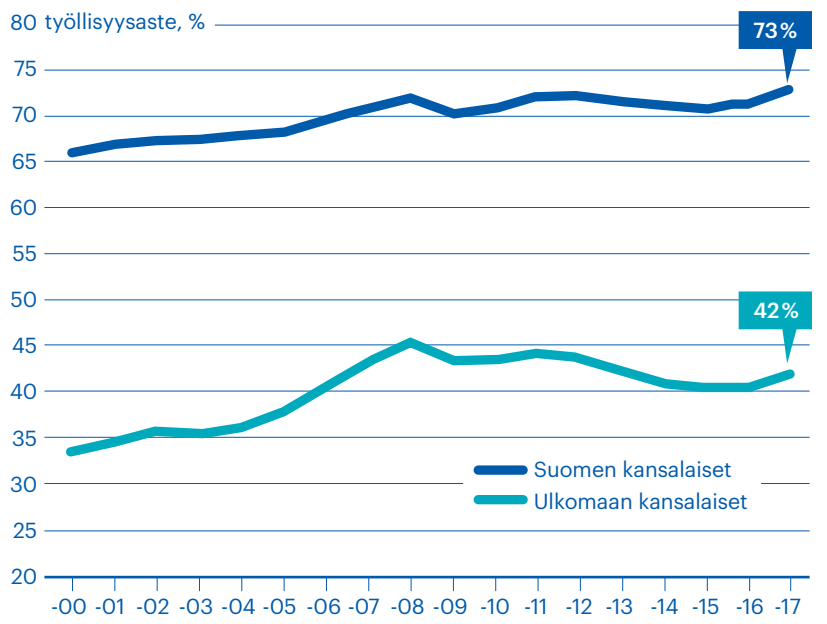
Maahanmuuttajien riski syrjäytyä työmarkkinoilta kohdistuu yleisemmin maahanmuuttajanaisiin ja pakolaisuuden perusteella Suomeen muuttaneisiin. Myös nuoret ovat riskiryhmässä, sillä noin puolella ulkomaalaistaustaisista nuorista on vain perusasteen koulutus. Etnisen taustan, kielen tai kansalaisuuden perusteella tapahtuva syrjintä vaikeuttaa ulkomaalaistaustaisten työllistymistä.

Akavan tavoitteet

- Luodaan etsivän ohjaustyön malli yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Asiakaslähtöisten ohjaus- ja urasuunnittelupalvelujen yksi toteuttamistapa on Ohjaamojen toiminnan laajentaminen.
- Maahanmuuttajaväestön pääsyä työelämään tuetaan tarjoamalla perhevapaalla oleville työelämään siirtymistä tukevia palveluita viimeistään lapsen täyttäessä kaksi vuotta.
- Maahanmuuttajien ammatillista verkostoitumista vahvistetaan mentoroinnin avulla ja suuntaamalla työvoimakoulutusta korkeakoulutetuille maahanmuuttajille.
- Parannetaan ulkomaalaisiin kohdistuvia asenteita edistämällä työelämän monimuotoisuutta lisääviä toimia muun muassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien uudistamisen yhteydessä.

Kuvio 5.1. Naisten työllisyysaste kansalaisuuden mukaan 2000–2017

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Koulutuksella tehokasta maahanmuuttopolitiikkaa

Koulutustason nosto parantaa työllistymistä sekä integroi mukaan yhteiskuntaan. Laadukas koulutus ja tutkimus sekä palvelut ovat tärkeitä Suomen houkuttelevuustekijöitä. Opiskelijoiden ja tutkijoiden rekrytointiin, maahantuloon ja maahan jäämiseen liittyvien prosessien sujuvuuteen on panostettava.

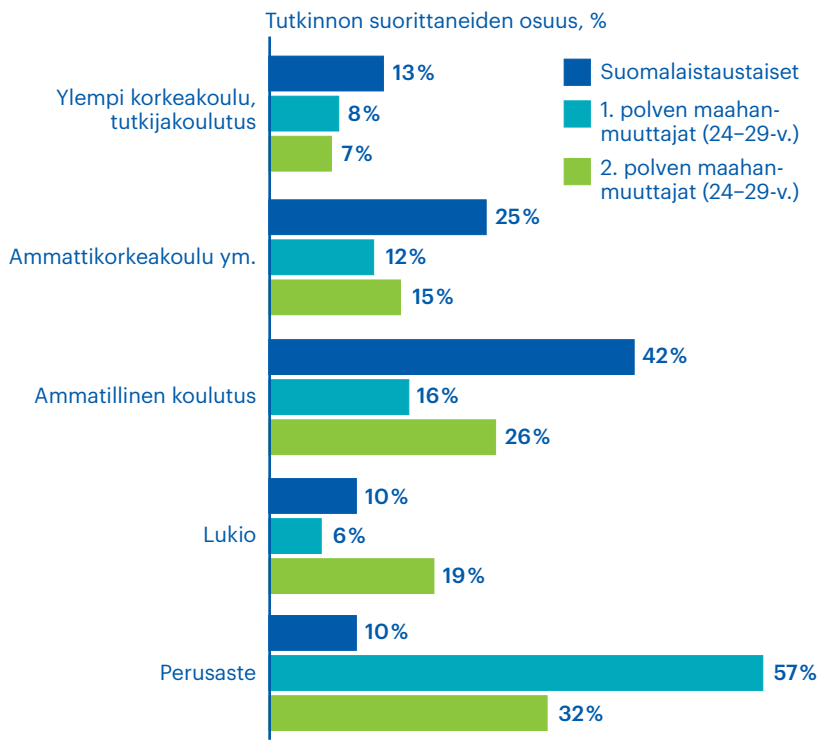
Maahanmuuttaja-taustaiset otetaan mukaan työelämään ja yhteiskuntaan.

Akavan tavoitteet

- Monikielisiä varhaiskasvatuspalveluita lisätään kansainvälisten osaajien houkuttelemiseksi.
- Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvalle henkilölle säädetään oikeus saada suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta varhaiskasvatuksesta toisen asteen loppuun asti.
- Luodaan Suomeen avoimen ammatillisen koulutuksen malli, jonka avulla voidaan opiskella tutkinnon osia tai pienempiä kokonaisuuksia. Mallilla tuetaan eri-ikäisten osaamisen täydentämistä heidän taustaansa katsomatta.
- Kannustetaan maahanmuuttajia osallistumaan myös korkeakoulutukseen. Luodaan jokaiseen korkeakouluun valmentava ohjelma tukemaan koulutukseen pääsyä.
- Lisätään kotimaisten kielten opintoja korkeakoulututkintoihin ja myönnetään jokaiselle Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneelle automaattisesti pysyvä oleskelulupa.
- Viranomaisten tulee esittää selkeät alakohtaiset kriteerit, joilla EU- tai ETA-alueen ulkopuolella suoritettu koulutus tunnustetaan ammattipätevyydeksi. Kriteereihin voi kuulua selkeästi määritetty täydennyskoulutus.

Maahanmuuttaja-taustaisten koulutustason nosto parantaa työllisyysastetta.

Kuvio 5.2. Suomalaistaustaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten aikuisten koulutusrakenne (2014)

Lähde: Monimenetelmäinen tutkimus kotouttamistoimenpiteiden toimivuudesta (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2018)
Lukujen lähde: Tilastokeskuksen erillisajo

www.akava.fi

